

DE OORSPRONG VAN DE IKONOGRAFIE DER KRUISIGING

Verlosser; de nadruk viel meer op Zijn Goddelijkheid, dan op Zijn menselijke natuur. In de eerste tijden na den „Kerkvrede” — de 4e en 5e eeuw — is het kruis dan ook niet herinneringsteeken van het lijden, maar symbool van de overwinning van Christus op den Satan, van de kerk op de heidenen. De kunst draagt in die eeuwen een propagandistisch en triomfantelijk karakter, zij beoogt de bevestiging van de waarheid van het Christendom en van zijn overwinning op de dwaling. Een mozaïek in het mausoleum van Galla Placidia stelt den Goeden Herder voor met het kruis in de hand. Op een gouden Kruis, door Justinus II (6e eeuw) aan den Paus geschonken, draagt het Lam Gods het kruis op den schouder. Maar verder dan door dergelijke vage toespelingen komt men niet tot een aanduiding van Christus' dood; in de artistieke vertolking van het passieverhaal uit het Evangelie sloeg men de scène van den kruisdood eenvoudig over en liet op het verhoor bij Pilatus onmiddellijk de Verrijzenis aansluiten. Op een sarcophaag in het Lateraansch Museum volgt op de Kruisdraging een Grieksch kruis, waarop een monogram van Christus met aan den voet de twee slapende Romeinsche soldaten, die reeds de Verrijzenis aanduiden.

Ook in de verschillende secten van het Oostersch Christendom was voor de uitbeelding van den kruisdood geen plaats.

De Gnosis en het Monophysitisme kenden aan Christus slechts één natuur, de Goddelijke, toe en vatten het passieverhaal geheel symbolisch op. In de plaats van Christus, die als God immers niet kon lijden, is Simon van Cyrene gekruisigd, zoodat dus zelfs een symbolisch zinspelen op de kruisiging een godslastering bevatten moet. Hun geestelijke erfgenamen, de Egyptische en Abessynische Kopten, wezen eveneens de kruisigingsvoorstelling af; het

Afb. 2, Spotcrucifix uit de 3e eeuw,
te Rome gevonden